

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В МАЙБУТНІХ АРХІТЕКТОРІВ АНГОЛИ, ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЇХ КВАЛІФІКАЦІЇ

Концепція модернізації вищої професійної освіти вимагає підготовки таких фахівців для будівельного виробництва, які б відповідали новим вимогам, що пред'являються до професійної діяльності архітектора у виконанні графічної частини проектів споруд. В останнє п'ятиліття в Анголі загострилася необхідність у відновленні споруд нових архітектурних об'єктів, з'явилися й економічні можливості проектування і будівництва все більш дорогих і геометрично складних споруд, зокрема висотних будівель і архітектурних комплексів. Проте існуючий традиційний підхід до навчання графічним дисциплінам у ВНЗ, заснований на тому, що сума освоєних студентом знань з предметів, закладених у програмі державного освітнього стандарту, є заставою готовності фахівця до його діяльності на будівельному виробництві, не забезпечує потрібного будівельним виробництвом рівня професійної компетентності архітектора. Ця суперечність зумовлена зростаючим обсягом знань, зменшенням учбового часу, відведеного державним освітнім стандартом на навчання графічних дисциплін і погіршенням графічної та математичної підготовки абітурієнтів, що поступають на спеціальність «Архітектура». Для вирішення даної проблеми потрібний новий підхід до проектування технології навчання студентів архітектурних спеціальностей графічних дисциплін.

Останніми роками в умовах модернізації освіти багато вчених (І. Р. Агапов, Дж. Рівний, Н. Ф. Радіонова, С.А. Татяненко, А. П. Тряпціна, А. Ст. Хуторське, і ін.) пов'язують проблему формування готовності фахівця до професійної діяльності в процесі навчання у ВНЗ з поняттям професійної компетентності. Поняття компетентності ми приймаємо згідно з визначенням Дж. Равена: компетентність – це спеціальна здатність, необхідна для виконання конкретної дії в конкретній наочній галузі, що включає вузькоспеціальні знання, особливого роду наочні навички, способи мислення, а також розуміння відповідальності за свої дії. Професійна компетентність архітектора є його інтеграційною характеристикою, і вирішення проблеми її розвитку детермінується змістом його виробничої діяльності.

Вирішення проблеми розвитку професійної компетентності студентів, майбутніх архітекторів у процесі навчання графічних дисциплін лежить в області дослідження процесу навчання і розробки нової оптимальної технології навчання малюнка, нарисної геометрії, інженерної і комп'ютерної графіки на основі компетентного підходу і орієнтовано на розвиток компонентів професійної компетентності майбутнього фахівця.

Актуальність даного дослідження обґрунтовується також тим, що графічні предмети для спеціальності «Архітектура» є першими професійно орієнтованими дисциплінами, з якими стикається студент. Креслення будівельних конструкцій є результатом проектування споруди і стоять у ряді основних документів при будівництві мостів, тому важко переоцінити значення графічних дисциплін у розвитку компетентності інженера спеціальності «Архітектура». Успіхи в освоєнні цих предметів служать індикатором майбутньої професійної спроможності фахівця, оскільки неможливо уявити собі архітектора, що не володіє графічною мовою.

Аналіз спеціальної, навчальної, наукової і нормативної літератури показав, що актуальними питаннями методики навчання графічних дисциплін займалися багато вчених і педагогів (А. В. Бубенников, М. І. Воронцова, В. О. Гордон, В. А. Далінгер, О. В. Дерягина, Р. Н. Егорова, В. П. Каміньський, Н. С. Ковалів, С. І. Симонін, С. А. Фролов і ін.). Проте існуючі програми і технології графічного навчання не ставлять стратегічних цілей розвитку професійної компетентності майбутнього фахівця, а відповідають лише вирішенню часткових питань навчання наочних знань, умінь, навичок по малюнку, нарисної геометрії та інженерної графіки. У зв'язку з цим, у процесі навчання відбуваються неминучі методологічні втрати: викладачі не піклуються про формування особистісних сенсів і професійних якостей архітектора, таких, наприклад, як системне мислення, комунікативна, технологічна і методологічна компетентності та інші найважливіші складові професійної компетентності фахівця, відповідальність за розвиток яких повинен нести ВНЗ.

Отже, стає очевидною актуальність вирішення проблеми створення такої технології навчання графічних дисциплін, щоб з її допомогою став можливим розвиток професійної компетентності майбутнього архітектора в умовах, що створилися.

Ми зробили спробу створити структурну модель, яка відображає процес розвитку професійної компетентності майбутнього архітектора в процесі навчання (мал. 1). У даній структурній моделі відбиті роль суспільства і будівельного ринку праці в створенні професійної мотивації навчання, організації навчання і ціннісної орієнтації всієї системи розвитку (формування) професійної компетентності архітектора; вплив адміністрації ВНЗ; вплив професійної компетентності викладача; зворотний зв'язок, що відображає (за допомогою різних форм і стадій діагностики) рівень розвитку професійної компетентності майбутнього архітектора.

Останнє п'ятиліття поставило перед вищою школою Анголи фундаментальні питання про підвищення її ролі в процесах стійкого інноваційного розвитку країни; оптимізації її конкурентоспроможності в системі міжнародного економічного розвитку; відповідності змісту освіти і його структурах нових реалій ангольського життя, що зазнало якнайближчі політичні і соціально-економічні зміни, нових цивільних цінностей і прагненню до створення цивільного суспільства.

У країні росте потреба галузей економіки в професійних кадрах з хорошим рівнем підготовки. Це пояснюється динамічним розвитком Анголи після 30-ти літньої війни, економічним зростанням, переходом на інноваційний шлях розвитку, які вимагають відповідної реакції і від ринку праці, і від ринку освітніх послуг.

Освіта виступає як чинник економічного зростання, соціального і економічного добробуту, конкурентоспроможності країни. Враховуючи витрати держави на систему освіти, логічно, що підвищення ефективності системи освіти – це підвищення ефективності витрачання бюджетних коштів.

У досягненні високої якості освіти нами були виділені наступні пріоритетні напрями, яких держава через свою роль, повинна дотримуватися:

- на основі довгострокових і середньострокових прогнозів економічного і соціального розвитку території розробити програму державного замовлення навчальним закладам на підготовку фахівців і пов'язати її з програмою створення умов для розвитку привабливих для молоді робочих місць;
- сприяти зміцненню матеріально-технічної бази установ професійної освіти;
- активніше розвивати систему соціального партнерства в організації роботи профорієнтації з молоддю й у галузі підготовки кадрів.

Аналіз моделі взаємодії ринку праці і вищої освіти дозволила нам сформулювати багаторівневу систему критеріїв якості підготовки майбутнього фахівця.

Критерії першого рівня (рівень керівника):

- орієнтованість на освітній попит як стратегію розвитку ВНЗ, забезпечення його відповідності сподіванням зовнішнього середовища;
- наявність механізму загального ухвалення конструктивних рішень як комплексної взаємодії всіх людських ресурсів ВНЗ.

Критерії другого рівня (рівень освітнього процесу):

- науково-методична робота по професійному навчанню викладачів та їхня готовність оновлювати методичні знання і способи викладання;
- своєчасне коректування навчальних програм на основі врахування вимог ринку праці;
- відрізок змісту узгодженого контролю навчальних досягнень студентів і випускників.

Критерії третього рівня (рівень випускника ВНЗ):

- освоєння спеціальностей «підвищеного» рівня;
- прояв прагнення бути конкурентоздатним;
- побудова ділової кар'єри.

Виявлення вказаних критеріїв дозволяє нам обґрунтувати результативність навчання як функцію тісних зв'язків із соціальним замовленням суспільства, тобто результати навчання обумовлені специфікою діяльності університету на основі соціального партнерства.

Торкнемося детальніше мотиваційної функції, як одного із значущих компонентів формування професійної компетенції.

Дослідники А.Н.Леонтьєв, В.С.Мерлін, Д.Д.Платонов, розглядають мотиваційну сферу як сполучну ланку в професійній діяльності, яка зумовлює цілеспрямований свідомий характер дій людини.

Будь-яка діяльність є система дій, що відповідають певному мотивові. Саме мотив – це головне, що відрізняє одну діяльність від іншої, визначає її специфічну якість.

Окрім функції спонуки і напрямку діяльності, мотив виконує також смислотворючу функцію, повідомляючи певний особовий сенс цілям. Від того, яким мотивом спонукає діяльність, нерідко залежать її ефективність і якісні особливості протікання. Сам мотив, як правило, не усвідомлюється. Він може виявлятися в емоційному забарвленні тих або інших об'єктів або явищ, у формі відзеркалення їх особового сенсу.

Оскільки мотиви часто не усвідомлюються, за винятком усвідомлених мотивів, що перетворилися по А. Н. Леонтьєву на мотиви-цілі, необхідно мати уявлення про те, як розвивається діяльність. Мотив спонукає діяльність, а мета направляє її.

Мета – усвідомлений образ результату, що передбачається, на досягнення якого направлена дія людини. Процес цілепокладання, тобто становлення мотивів у цілях, не здійснюється автоматично. Це складний, творчий процес, залежний від умінь, знань і здібностей людини, від його особливостей, об'єктивних умов протікання діяльності.

Таким чином, мотив – причина, спонука до діяльності, а мета – це те, до чого прагне людина, виконуючи певну роботу. Таким чином, відбувається осмислення власних потреб, шукється їх ієрархія, розподіляються переваги, виникають інтереси, які в динаміці свого розвитку можуть перетворитися на схильності, формуються цінності, оформляються мотиви, визначаються цілі, вивчаються зовнішні умови, які сприятимуть або перешкоджатимуть

досягненню мети. Після чого ухвалюється рішення на здійснення діяльності, тобто відбувається самовизначення.

На відміну від потреб цінності немає догма, заданість, вони міняються в часі і в просторі, протягом життя людини; відрізняються за національною ознакою, міняються під час переходу суспільства з однієї соціально-економічної формації до іншої. Система ціннісних орієнтацій не є чимось абсолютно впорядкованим і нерухомим, вона суперечлива і динамічна, відображає як головні, істотні, стрижньові зміни взаємозалежності особи зі світом, так і зміну поточних, швидкоплинних, певною мірою випадкових життєвих ситуацій.

Мотиви й цілі рухоміші, ніж цінності. Тому при формування професійної компетенції в майбутніх архітекторів робота має бути направлена на розвиток інтересів, коректування цінностей, мотивів і формування цілей.

У цьому контексті велика роль у роботі по формуванню професійної компетенції повинна відводитися вивченню особи студента. Ми вважаємо, що формування професійної компетенції студентів має бути органічно пов'язано з їх ціннісними орієнтаціями, цінності – один з головних чинників, що визначають поведінку людини, його активність, спрямованість значущих для нього дій. У цінностях воєдино по'єднуються особисте і суспільне, шикуються переваги. Кожна особа прагне до засвоєння тих цінностей, які найбільш відповідають її цілям і інтересам.

Стосовно професійної діяльності людини А.Д. Сазонов виділяє наступні цінності :

- самоствердження в суспільстві, у найближчому соціальному середовищі;
- авторитет у трудовому колективі;
- визнання знайомих, друзів;
- самоудосконалення і самовираження – цікава робота;
- застосування своїх знань, умінь, здібностей;
- творчий характер праці;
- матеріально-практичні, утилітарні цінності – хороший заробіток;
- посада, що задовольняє особу, перспектива просування по службі.

Дослідно-експериментальна робота проводилася на архітектурних факультетах приватного університету Лузіада в Анголі і державного університету імені Аугустінья Нете, а також в Одеській Державній Академії Будівництва і Архітектури. Дослідно-експериментальна робота показала, що інтерес до предмета зростає тоді, коли він практично значущий, коли студенти ясно і чітко представляють перспективи використання отриманих знань, коли метою навчання стають корисні навички й уміння, які в майбутньому будуть економічно цінні і, отже, підвищать особисту конкурентоспроможність і шанси на успіх у бізнесі, науці або будь-якій іншій діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Большая советская энциклопедия. 2-е издание М., 1955. Т. 35. - 567 с.
2. Громкова М. Т. Психология и педагогика профессиональной деятельности. - М., 2003. - 415 с.
3. Коротков Р. Подготовка квалифицированных рабочих кадров /Р. Коротков // Навчання і кар'єра. - 2005. № 1. - С. 54-56.
4. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. - М.: Политиздат, 1975. - 304 с.
5. Мерлін В. С. Лекции по психологии мотивов человека. - Пермь, 1973. - 213 с.
6. Олейникова О. Н. Новые модели социального партнерства в сфере профессионального образования (Великобритания) // Середня професійна освіта. - 2005. № 11. - С. 50-52.
7. Профессиональная ориентация учащейся молодежи. - М.: Образование. 1988. - 223 с.

Подано до редакції 17.10.08

РЕЗЮМЕ

Статья представляет собой разработку структурной модели развития профессиональной компетенции студентов архитектурных факультетов Анголы, обусловленного социальным заказом рынка труда. Раскрывается роль мотива и целенаправленности в формировании профессиональной компетенции.

SUMMARY

The article demonstrates a structural model of forming professional competence of students of architectural faculties of Angola conditioned by the social order of the job market. It specifies the role of motive and purposefulness in forming professional competence.

Науковий керівник: д. пед. н., проф. Р.І. Хмелюк.
